
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 378.147.091.39:808.51
DOI 10.31654/2663-4902-2022-PP-4-86-94

Красницька О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних наук
гуманітарного інституту
Національного університету оборони України
Olya271272@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0417-3318

Хміляр О. Ф.

доктор психологічних наук, професор,
начальник кафедри суспільних наук гуманітарного інституту
Національного університету оборони України
hmilar@ukr.net
orcid.org/0000-0003-2693-1906

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ОРАТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Однією з основних ознак сучасної освіти є її розвиток на основі інновацій. Сьогодні більшість учених здійснюють творчий пошук інноваційних методів навчання, що забезпечать ефективність ораторської діяльності викладача, продуктивну взаємодію з аудиторією, оригінальність і цікавість навчальних занять, дадуть змогу досягнути ґрунтовних результатів навчання за короткий проміжок часу. Інноваційні методи навчання сприяють інтенсифікації та оптимізації освітнього процесу, стимулюють активність слухачів (курсантів, студентів), спонукають їх до творчого пошуку, формують активний пізнавальний інтерес, сприяють розвитку творчого мислення.

У статті проведено аналіз інноваційних методів навчання, що використовуються науково-педагогічними працівниками в освітньому процесі й запропоновано до розгляду методи, що застосовуються авторами статті в ораторській діяльності під час викладання психологічних і педагогічних дисциплін у вищому військовому навчальному закладі. Вони покликані зробити навчальні заняття цікавішими, викликати допитливість в аудиторії, занурити її в конструктивне комунікативне середовище, що забезпечує розвиток soft skills, показати різноманітність та оригінальність підходів викладача, створити ситуації позитивного очікування для слухачів (курсантів, студентів), інформаційне особистісно орієнтоване навчальне середовище, творчу атмосферу, навчання, в основі якого лежать інтерес, переконання, установка як вищі мотиви. Більшість із них дають змогу здійснювати контроль та оцінювання знань і навчальних досягнень слухачів (курсантів, студентів), перевірку рівня розуміння й засвоєння навчального контенту, перетворити його з нудних традиційних опитувань у цікаву пізнавальну гру.

Запропоновані та описані нами методи (публічний виступ, метод запитань, термінологічний диктант, експрес-опитування, складання плану відповіді, прес-конференція, інтерв'ю, есе за книгою, кросворд, квест, тестування, орієнтоване на практику, метод само та взаємоконтролю) не лише урізноманітнюють освітній процес, а й збагачують самого викладача.

Ключові слова: ораторська діяльність, навчання, інноваційні методи, викладач, слухач, взаємодія з аудиторією, оцінювання.

Постановка проблеми. «Вести полеміку про організацію навчання й не досягати на його основі нових обріїв у нинішніх реаліях немає сенсу. Усіх нас передусім цікавлять результати, а їх можна отримати лише засобами ефективного навчання. Таке навчання вимірювальне. Воно – базова основа нашої боєздатності», – зазначає заступник помічника міністра оборони з питань освіти та підготовки сил Міністерства оборони США Фред Драммонд [11, с. 7].

Проблема вдосконалення процесу навчання, забезпечення його ефективності, пошуку інноваційних методів і форм, що забезпечуватимуть його результативність, продуктивність роботи викладача з аудиторією, посідає одне з центральних місць у педагогічній науці й належить до тих, що не набуває своєї актуальності з часом, а просто її не втрачає. Навчання у вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ) має стати гарантом і засобом розвитку особистості офіцера Збройних Сил України, підготовки його як висококваліфікованого фахівця, лідера. Водночас цьому сприяє інструментарій, що обирає викладач в освітньому процесі, методика проведення навчальних занять. Ба більше, однією з ланок мультимедійної моделі освітньої системи майбутнього Г. Драйден визначає використання найефективніших методів прискореного навчання та максимальне спрощення способів передавання інформації [5, с. 28]. Водночас учений наголошує, що для нових досягнень доконечно потрібні й нові методи навчання [5, с. 35]. Це підштовхнуло нас до пошуку тих методів навчання, що допоможуть викладачу підвищити ефективність ораторської діяльності, зробити навчальні заняття оригінальними та цікавими, а взаємодію з аудиторією продуктивною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «інновація», як справедливо зазначає І. Довжук, за частотою вживання сьогодні не має собі рівних, адже в освіті протягом останніх 10 років усі говорять про інноваційну діяльність [3, с. 166], а безліч учених намагаються відшукати в освітньому просторі інноваційні методи навчання. Ю. Бистрова інноваційне навчання визнає як постійне прагнення до переоцінки цінностей, збереження тих із них, що мають незаперечне значення, і відкидання тих, що вже застаріли. Інновації в освітній діяльності вона пов'язує з активним процесом створення, поширення нових методів та засобів для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців у гармонійному поєднанні класичних традиційних методик і результатів творчого пошуку, застосування нестандартних прогресивних технологій [1, с. 28]. У цьому контексті варто згадати всім відомі методи навчання, якими ми користуємося й до нині, які не втрачають своєї актуальності поміж роки. Це класифікації А. Алексюка, Ю. Бабанського, М. Верзиліна, Г. Ващенко, Ч. Купісевича, І. Лернера та М. Скаткіна, Д. Лордкіпанідзе, В. Оконя, Г. Щукіної, І. Огороднікова та ін.

Серед сучасних пошуків інноваційних методів навчання привертають увагу дослідження О. Кушлик і Л. Ріщук, які в ораторській діяльності під час викладання дисциплін використовують імітаційні методи активного навчання, метод аналізу конкретних ситуацій, метод проєктів, метод навчання у співпраці, методи креативного навчання, лекцію-візуалізацію [6, с. 17]. Учені показують їхню вагомую роль у формуванні творчого, інноваційного підходу до розуміння професійної діяльності, розвитку самостійності мислення, уміння ухвалювати оптимальні рішення в умовах певної ситуації [6, с. 18]. До зазначених методів І. Довжук [3] додає лекцію-прес-конференцію, лекцію-диспут, лекцію-бесіду, ділові, атестаційні, рефлексивні ігри.

Ю. Бистрова [1] пропонує викладачам використовувати метод аналізу помилок, колізій, казусів, аудіовізуальний метод, брейнстормінг, діалог Сократа, «дерево рішень», дискусію із запрошенням фахівців, рольову гру, метод «займи позицію», коментування дій учасників, метод аналізу й діагностики ситуації, метод інтерв'ю, навчальний полігон, публічний виступ, метод моделювання. У підручнику «Інноваційні технології навчання» за ред. А. Арістова [7] автори описують метод Рівіна, організація навчання за яким відбувається на основі навчання через спілкування в парах, які постійно змінюються, що дістало назву робота в парах змінного складу. Цей метод дає змогу реалізувати вищий рівень засвоєння навчального контенту (90 %), навчаючи інших, згідно з пірамідою навчання Е. Дейла.

Автори зазначеного підручника відзначають метод латерального мислення, що мотивує слухачів до комунікативної взаємодії та інтелектуальної сміливості шляхом відкриття й осмислення нових сенсів; метод «Alternatives, Possibilities, Choices», що передбачає створення альтернативних варіантів у межах проблемної ситуації чи завдання; метод «Six Thinking Hats», що дає змогу застосовувати послідовно різні типи мислення під час вирішення проблеми; інвентивний метод, що полягає в якісно новому використанні наявних знань для вироблення нових способів розв'язання задач; метод «Якби...», що занурює слухачів в інтерактивну гру з уявлення себе в певній ролі, наприклад, якби я був викладачем, керівником, начальником відділу [7].

Як бачимо, творчий пошук викладача дає йому змогу відшукати різноманіття методів навчання, які доцільно використовувати в ораторській діяльності. Крім того нас цікавлять методи, за допомогою яких можна активізувати розумову діяльність слухачів (курсантів, студентів) на заняттях, перевірити й оцінити рівень засвоєння навчального контенту та їх здатність продукувати нові знання, реалізовувати теоретичні знання на практиці, побувати ефективною взаємодією викладача з аудиторією, пошук яких і є **метою статті**. Продемонструємо наш досвід використання інноваційних методів навчання в ораторській діяльності під час викладання психологічних та педагогічних дисциплін у ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Творчий пошук викладачем інноваційних методів навчання, по-перше, сприяє його професійному розвитку, по-друге, робить навчальні заняття оригінальнішими й відмінними від занять інших науково-педагогічних працівників (НПП), по-третє, урізноманітнює освітній процес, завдання для слухачів (курсантів, студентів), викликаючи активний інтерес до опанування певних знань або навчальної дисципліни. Важливу роль у процесі навчання поряд із викладом навчального контенту відіграє контроль та оцінювання знань і навчальних досягнень здобувачів освіти. Д. Аббот зазначає, що багато десятиліть тому оцінювання не вважалося особливо важливим, оскільки воно було допоміжним заходом для викладання і навчання, переважали паперові завдання, зокрема тести та твори [11, с. 206].

Натомість нині оцінювання навчальних досягнень має забезпечувати не лише можливість слухача (курсанта, студента) дізнатися про свій рівень засвоєння інформації і здобутий рівень знань із навчальної дисципліни, а й отримати зворотний зв'язок від викладача та що не менш важливо перетворитися з нудних опитувань і летючок, які використовують більшість НПП, на цікаві завдання. Звичайно, деякі методи контролю в ораторській діяльності викладача матимуть пріоритет залежно від дисципліни. Водночас ми наполягаємо на різноманітності їх застосування. Час, зусилля, енергія, витрачені на створення завдань відповідно до інноваційних методів контролю отримують належний відгук у слухачів (курсантів, студентів), покажуть оригінальність підходів викладача, зроблять навчальні заняття цікавішими, викличуть допитливість в аудиторії, а контроль та оцінювання навчальних досягнень перетворять у цікаву гру.

Тож окреслимо методи навчання, що дають змогу НПП проводити цікаві й оригінальні заняття, будувати ефективну взаємодію з аудиторією, комунікацію всередині групи, створювати ситуації для творчості слухачів, розвивати в них soft skills, нівелювати стереотипи мислення й одночасно оцінювати рівень сприйняття та розуміння навчального контенту, навчальні досягнення, спостерігати трансформацію професійного й особистісного розвитку здобувачів освіти, створювати для них ситуації успіху. Адже, як говорить Р. Шанк, якщо хочете чогось навчитися, робіть це!

Публічний виступ. У ВВНЗ під час підготовки до практичних і семінарських занять слухачі часто готують доповіді з певних питань. Доповідь, повідомлення, розповідь, звіт є інформаційними публічними промовами. Вони займають вагоме місце в ораторській діяльності і викладача, і слухача. Проте ми звертаємо увагу на правильно структуровані доповіді, повідомлення, що готуються й виголошуються відповідно до законів риторики, принципів ораторського мистецтва, правил та вимог до публічного виступу. Публічний виступ є ефективним методом самопрезентації слухача, результатів його роботи чи роботи команди. У своїй праці з риторики Н. Середа наводить цікавий факт: «За оцінками експертів, фінансовий успіх людей

залежить на 15 % від їхніх знань і професійної майстерності та на 85 % від уміння встановлювати контакт із людьми, спілкуватися, викликати довіру й повагу, а також впливати на людей» [10, с. 5]. На наше переконання, тут потрібно говорити не лише про фінансовий успіх, а загалом про успіх у професійній діяльності, професійному спілкуванні, ефективність виконання лідерських і керівних ролей.

Під час підготовки й виголошення публічних промов здобувачі освіти розвивають ораторські вміння, лідерські якості, навчаються володіти аудиторією, працювати з нею, відстоювати власну думку, вести полеміку з опонентом, впливати на інших тощо. Ба більше, слухачі (курсанти, студенти) оволодівають різними ораторськими прийомами й техніками і не лише чітко, лаконічно, структуровано та змістовно подавати інформацію, а й говорити переконливо, аргументовано. Вони вчаться відповідати на запитання аудиторії, слухати й чути іншу думку, приймати протилежне бачення, за потреби контраргументувати його. Таким чином, слухачі реалізують стратегію навчання через аргументацію (Learning Through Argumentation), яку І. Запужляк коментує як таку, коли під час навчання вони пропонують і відстоюють «своє розуміння науки», сперечаючись способами, схожими на ті, що використовуються у професійній діяльності чи реальних ситуаціях спілкування [6, с. 8].

Метод запитань. Про запитання відомо багато висловлювань. Зокрема нашу увагу привернули цитати Р. Форда «Знання можуть бути лише в того, у кого є запитання», Т. Уотсона «Поставивши правильне запитання, ви пройдете більше половини шляху до потрібної відповіді», Б. Трейсі «Сфокусовані запитання – головний каталізатор творчого мислення», Дж. Максвелла «Будь-який лідер, який ставить правильні запитання потрібним людям, здатен розвивати ідеї найвищого рівня». Китайська приказка говорить: «Той, хто ставить запитання, дурень протягом п'яти хвилин, той, хто їх не ставить, дурень усе своє життя», а українська народна мудрість – «Мислить той, кому ставлять розумні запитання». Як бачимо з висловлювань, запитання відіграють у професійній діяльності, житті загалом та особистісному й професійному розвитку дуже важливу роль. Зокрема вони виконують пізнавальну, інформаційну, провокаційну, розвивально-творчу, рефлексивну, символічну, контрольну функції, функції самоствердження, установлення контакту та управління увагою аудиторії, зворотного зв'язку, які ми детально описали в окремій статті [8]. Водночас запитання потрібно вчитися ставити.

Метод запитань можна використати в кількох варіантах, даючи завдання слухачам (курсантам, студентам), а саме: 1) скласти перелік запитань до опрацьованого матеріалу з певного навчального питання семінарського чи практичного заняття; 2) скласти перелік запитань до прослуханого реферату з подальшим їх обговоренням; 3) скласти перелік запитань, відповіді на які дадуть змогу логічно й повно висвітлити певну проблему, розкрити навчальне питання на занятті; 4) підготувати запитання для прес-конференції чи інтерв'ю з певної тематики; 5) створити змагання під час заняття на краще, повне, узагальнене чи підсумкове запитання. Викладачу варто допомогти слухачам (курсантам, студентам) у формулюванні якісних запитань.

Отже, запитання розвивають критичне й творче мислення, активізують увагу, навчають давати правильні та повноцінні відповіді, виокремлювати головні моменти, зважати на нюанси, спонукають до ідей. Д. Гордон і Д. Вос серед перших двадцяти кроків до ефективного навчання виокремлюють шостий крок – запитуйте [5, с. 144], наводячи у цьому розділі жартівливе висловлювання Р. Кіплінга «Шістьох я служок в себе мав. Усе від них про світ я знав. І ось як я їх усіх зову: Хто? Що? Як? Де? Коли? Й Чому?» [5, с. 154].

Термінологічний диктант. Визначивши основні поняття, які слухачі (курсанти, студенти) мають опанувати з певної теми, викладач готує короткий на 4–5 понять термінологічний диктант переважно на початку заняття. У такий спосіб він має можливість перевірити рівень готовності слухачів до заняття. З метою модифікації цього завдання можна використати *взаємне рецензування робіт*. Після написання термінологічного диктанту слухачі передають роботу (згідно з пропозицією НПП) колезі-рецензенту, який, перевіривши роботу, письмово викладає свої зауваження або пропонує свій варіант відповіді. Така робота дає змогу познайомитися з іншими

варіантами відповідей, навчитися толерантному ставленню до чужої думки/бачення та логічному викладенню навчального матеріалу, а також ще раз сформулювати й закріпити власне розуміння питання чи проблеми. На виконання диктанту та рецензування встановлюється фіксований час, після чого роботи здаються викладачеві для основної перевірки, аналізу результатів і визначення рівня засвоєння понятійного апарату.

Експрес-опитування, яке може бути проведене як в усній, та і в письмовій формі. В ораторській діяльності під час занять ми переважно використовуємо усну фронтальну форму, ставлячи чіткі конкретні запитання слухачам, що потребують лаконічної та швидкої відповіді, звертаючись на ім'я до кожного слухача у групі. Цей метод дає змогу швидко оцінити рівень засвоєння навчального контенту. Експрес-опитування можна проводити як на початку заняття, так, наприклад, і в кінці лекції, здійснюючи контроль розуміння викладеної інформації, засвоєння одного з обговорюваних питань чи пройденого раніше матеріалу, або отримуючи бачення слухачів із приводу певної проблеми. Цей метод виявляється ефективним і в тому разі, коли в запитаннях закладено проблеми, з якими слухачі повинні були ознайомитися під час опрацювання рекомендованої літератури. Письмове експрес-опитування може бути проведене шляхом виконання індивідуальних завдань, підготовлених викладачем, до того ж на них встановлюється ліміт часу.

Складання плану відповіді, що використовується здебільшого під час семінарських або групових занять. Суть методу полягає в тому, що перед обговоренням навчального питання викладач дає завдання скласти письмово розгорнутий план відповіді, після чого збирає роботи для перевірки та підведення підсумків з аналізом відмінностей між варіантами, запропонованими слухачами, і логікою викладення, що дала б змогу розкрити проблему з максимальною повнотою. Це можна зробити також усно, коли слухачі протягом 4–5 хв на початку заняття складають план відповіді на певне навчальне питання чи для обговорення конкретної ситуації/проблеми, пропонують їх групі та НПП, на дошку записується прийнятий всіма варіант, після чого починається обговорення. Або ж до дошки викликається кілька найбільш підготовлених слухачів, які записують власні варіанти плану відповіді, далі – аналіз та обговорення у групі, внесення змін і доповнень, отримання остаточного варіанту.

Незважаючи на значні витрати часу, такий метод має позитивні ознаки: поєднання індивідуальної й колективної роботи, формування навичок роботи у групі, уміння слухати та сприймати іншу думку, самостійно обдумувати схему відповіді з наступним коригуванням своїх позицій відповідно до інших бачень.

Прес-конференція є активним методом і формою навчання, дає змогу слухачам випробувати на собі різні ролі, попрацювати над комунікативними та ораторськими вміннями. Викладачем задається тема або створюється проблема, до якої малі групи слухачів/команди (проводиться їх розподіл) готуються й водночас складають перелік запитань. Обираються учасники прес-конференції, зокрема автори найбільш цікавих запитань, і провідна група експертів (ті, хто відповідатимуть на них). Викладач може або сам визначити спікерів прес-конференції, або призначити їх за бажанням слухачів. Важливо, щоб усі в навчальній групі брали в ній активну участь. Запитання можуть бути підготовлені як кожним слухачем окремо, так і малою групою / командою. Заохочується самостійність, творчий підхід, креативність. Викладач контролює час, відведений на обговорення питань, здійснює за потреби коригування, підводить підсумки.

Інтерв'ю. Є ефективним у малих групах. Обирається один або кілька слухачів, у яких будуть брати інтерв'ю. Інші готують запитання, коментарі, твердження з певної теми, питання чи проблеми. Інтерв'ю може бути проведене не лише у процесі навчальних занять, а й під час консультацій, коли інтерв'юером виступає викладач. Ефективно його проводити на підсумкових заняттях із дисципліни чи теми.

Есе за книгою. У процесі викладання військової та сучасної педагогічної риторики ми даємо завдання слухачам прочитати книгу з ораторського мистецтва на вибір. Здебільшого перелік формується з 4–5 екземплярів науково-популярної літератури. Перевагою цього методу є те, що слухач має не просто прочитати, а

опрацювати обрану книжку й написати за нею есе як підсумок, що розвиває вміння аналізувати літературу, виділяти головне, творчі вміння, спонукає до розуміння й оцінки підходів автора, самостійного міркування, формування аргументованої власної думки, навчає давати зворотний зв'язок, демонструє емоційний відгук про книжку.

Кросворд є цікавим і нестандартним методом контролю. Сутність його полягає у складанні викладачем кросворду за певною темою або всіма темами навчальної дисципліни. Формуються закриті запитання, що передбачають однозначну відповідь. Цей метод може бути застосований як під час аудиторних занять, так і самостійної підготовки, як з метою контролю викладачем, так і з метою самоконтролю, або ж використовуватися в сукупності з іншими методами.

Метод «5 «Чому?». Є ефективним під час розв'язання проблемних ситуацій чи завдань, полягає у виявленні причинно-наслідкових зв'язків, що мають привести до вихідної точки – першопричини, що спричинила проблему. Необхідно поставити п'ять запитань, починаючи з «чому», що будуть ґрунтуватися на відповіді на попереднє запитання. Зазвичай виявляється, що проблема полягає зовсім в іншому, ніж здається на перший погляд. До того ж першопричина зазвичай знаходиться досить глибоко й може не мати жодного відношення до фінальної ситуації, яку потрібно вирішити. Метод «5 «Чому?» дає змогу з'ясувати те, що ховається всередині проблеми [4].

Квест. У перекладі з англійської означає пошук істини. Є цікавою інтелектуальною грою, у межах якої викладач готує низку завдань для слухачів, що мають свою послідовність. Це можуть бути загадки, вирішення проблемної ситуації, пошук нестандартного рішення тощо. Він може виконуватися як кожним у групі, зокрема під час самостійної роботи, так і в командах. Можна розробити web квест, що представлятиме собою спеціально організовану web сторінку. У такому разі завданнями можуть бути написання дайджесту, складання чи проходження тесту, вікторини, розробка схеми, таблиці, написання історії, анотації чи рецензії, інтерв'ю з віртуальним співрозмовником, нанесення позначок на карті, опрацювання психологічної методики, гра тощо [9, с. 132]. Звичайно, підготовка квесту займе багато часу й потребуватиме зусиль, однак результатом буде явна зацікавленість слухачів.

Тестування, орієнтоване на практику. Нам усім відомі тести з варіантами відповідей а, б, в, г, що досить часто використовуються в освітньому процесі, особливо сьогодні в умовах дистанційного навчання. І недаремно говорять про їх низьку ефективність. Адже слухач може інтуїтивно вгадати правильну відповідь, знайти її в підручнику тощо. Ми ж пропонуємо створювати тести, питання в яких будуть відображати проблемні ситуації майбутньої чи нинішньої (для офіцерів оперативного/стратегічного рівнів підготовки) професійної діяльності, виконання обов'язків за посадою, моделювати роботу командира з вирішення конкретних проблем. Слухач, який проходить такий тест, озброїть себе не лише потенційними ситуаціями, завданнями, а й знайде шляхи та способи їх вирішення, продемонструє здатність застосувати теоретичні знання на практиці. Навіть під час контролю він повинен навчатися, а не де-факто показувати знання теорії.

Влучно такий підхід підтвердила К. Еккерт, зазначивши, що реалізм – це ключ до зростання, який дає змогу студентам працювати, розвиватися й долати труднощі з гідністю. «...Нещодавно я склала тест на отримання сертифіката «Google для освіти». Я подумала, що це буде типовий тест, тому зазубрила все... я так завжди готувалася до тестів. Зазвичай так потрібно було готуватися майже до всіх стандартних тестів, які я коли-небудь проходила. Однак, коли я почала тестування, то зрозуміла, що це не просто тест на зазубрювання! Він повністю ґрунтується на практиці, так що я дійсно навчилася, поки його проходила. У мене були всі інструменти, це було весело й насамперед мало значення. Я дуже ціную отриманий досвід!» [11, с. 209]. Візьмімо до прикладу підсумковий тест із дисципліни «Прикладна психологія військової діяльності» чи окремої її теми, у якому питання відобразатимуть знання методів подолання страху військовослужбовця в бойових умовах, підвищення психічної стійкості. Безперечно, вони важливі. Водночас, чи не буде ефективнішим створення проблемної ситуації, що мала місце в ході ведення бойових дій, моделювання конкретних умов, у яких військовослужбовець має діяти? Ба більше, під час

подальшого обговорення таких завдань і викладач, і слухачі отримують конструктивний та ґрунтовний зворотний зв'язок. Зрозуміло, що тестування, орієнтоване на практику, є набагато результативнішим у процесі навчання слухачів (курсантів, студентів) у ВВНЗ.

Метод само та взаємоконтролю. Безперечно, він не є новим. Водночас ми покажемо важливість його застосування для особистісного зростання слухача. Метод само та взаємоконтролю нами застосовується під час викладання дисципліни «Сучасна педагогічна риторика» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Оскільки ми готуємо майбутніх НПП до ораторської діяльності, то самоаналіз та оцінювання власного публічного виступу, оцінювання промови колегами набуває практичного значення. Самоаналіз публічної промови дає змогу подивитися на себе з боку аудиторії й оцінити свій виступ. Самооцінювання, як зазначає Л. Ващенко, сприяє самопізнанню, усвідомленню відповідальності, самовираженню, розвитку критичного мислення [2, с. 47]. Аналіз та оцінка колег доповнює бачення слухача, показує йому погляд аудиторії на публічний виступ, дає цінні рекомендації. Оратор/викладач несе відповідальність за витрачений дорожочісний час слухача (курсанта, студента) на своєму занятті. НПП повинен навчитися оцінювати ефективність власної ораторської діяльності для досягнення поставлених освітніх цілей, у чому метод само та взаємоконтролю відіграє важливу роль.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Використання інноваційних методів навчання в ораторській діяльності викладача ВВНЗ на відміну від традиційних потребує більше часу, зусиль та енергії для підготовки до занять, інтелектуальної гнучкості. Натомість науково-педагогічний працівник отримує зацікавленість слухачів (курсантів, студентів) у вивченні дисципліни, мотивованість до навчання, можливість індивідуалізувати освітню взаємодію і як наслідок ґрунтовніші освітні результати. Викладач як оратор (лектор, спікер) має не лише створювати актуальний навчальний контент, уміло його подавати, формувати активність, допитливість і післядовільну увагу слухачів, викорінювати їхні стереотипи мислення, спрямовувати діяльність у необхідне русло, перевіряти й оцінювати засвоєння матеріалу та здатність його реалізувати на практиці, а й будувати ефективну взаємодію з аудиторією під час навчальних занять. Описані нами методи навчання допоможуть викладачу суттєво урізноманітнити освітній процес, створювати ситуації позитивного очікування для слухачів (курсантів, студентів), інформаційне особистісно орієнтоване навчальне середовище, творчу атмосферу, навчання, в основі якого лежать інтерес, переконання, установка як вищі мотиви й водночас збагатити самого викладача. Перспективами подальших розвідок є формування готовності викладача до ораторської діяльності.

Література

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1 (4). С. 27–33. URL: <http://surl.li/ehtsc>.
2. Ващенко Лідія. Погляди учасників освітнього процесу на самооцінювання учнями результатів навчальної діяльності. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Педагогічні науки*. 2022. № 3 (72). С. 46–52. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.3.6>.
3. Довжук І. В. Інноваційні методи навчання студентів-документознавців. *Соціум. Документ. Комунікація: зб. наук. статей. Історичні науки*. 2018. Вип. 5. С. 164–178. URL: <http://surl.li/eiqsh>.
4. Гоффман Г. Брайс. Червона команда. Харків: Фабула, 2020. 256 с.
5. Драйден Ґордон, Вос Джаннетт. Революція в навчанні. Львів: Літопис, 2005. 542 с.
6. Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики: круглий стіл / за ред. А. С. Полянської. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 19 с. URL: <http://surl.li/bjstd>.
7. Інноваційні технології навчання: навч. посіб. / за ред. Х. Ш. Бахтіярова, А. В. Арістова. Київ: НТУ, 2017. 172 с. URL: <http://surl.li/eiqsb>.
8. Красницька О. В. Запитання в ораторській діяльності викладача вищої школи. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2021. № 4 (40). С. 262–268. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-4-39>.

9. Красницька Ольга. Педагогічна майстерність викладача вищої військової школи: підручник. Київ: Кондор, 2020. 528 с.
10. Серeda Н. В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ: навч. посіб. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
11. Walcutt J. & Schatz S. (Eds.) *Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem*. Washington, DC: Government Publishing Office, 2019. 405 p.

References

1. Bystrova, Yu.V. (2015). Innovatsiini metody navchannia u vyshchii shkoli [Innovative teaching methods in ukrainian high school]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, 1 (4). 27–33. URL: <http://surl.li/ehstc> [in Ukrainian].
2. Vashchenko, Lidiia (2022). Pohliady uchasnykiv osvitnoho protsesu na samoociniuvannia uchniamy rezultativ navchalnoi diialnosti [The views of the participants of the educational process on the students' self-evaluation of the results of educational activities]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Pedahohichni nauky*, 3 (72). 46–52. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.3.6> [in Ukrainian].
3. Dovzhuk, I.V. (2018). Innovatsiini metody navchannia studentiv-dokumentoznavtsiv [Innovative methods of training of students in document science]. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia. Istorychni nauky*, 5. 164–178. URL: <http://surl.li/eiqsh> [in Ukrainian].
4. Hoffman, H. Brais (2020). Chervona komanda [Red Teaming]. Kharkiv: Fabula [in Ukrainian].
5. Draiden, Gordon & Vos, Dzhaneth (2005). *Revoliutsiia v navchanni* [The Learning Revolution]. Lviv: Litopys [in Ukrainian].
6. Innovatsiini metody vykladannia u vyshchii shkoli: obmin dosvidom ta krashchi praktyky (2020) [Innovative teaching methods in the higher school: skills exchange and the best practices]: kruhlyi stil / za red. A. S. Polianskoi. Ivano-Frankivsk: IFNTUNH. URL: <http://surl.li/bjstd> [in Ukrainian].
7. Innovatsiini tekhnolohii navchannia (2017). [Innovative teaching technics]. Kh. Sh. Bakhtiarova, A. V. Aristova (Eds.). Kyiv: NTU. URL: <http://surl.li/eiqsb> [in Ukrainian].
8. Krasnytska, O.V. (2021). Zapytannia v oratorskii diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly [The questions in the public speaking activities of a teacher of higher education]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*, 4 (40). 262–268. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-4-39> [in Ukrainian].
9. Krasnytska, Olha (2020). Pedahohichna maysternist'vykladacha vyshchoyi viys'kovoyi shkoly [Pedagogical proficiency of a teacher of higher military school]. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
10. Sereda, N.V. (2016). *Osnovy rytoryky dlia biznes-lideriv: efektyvnyi publichnyi vystup* [Essentials of rhetoric for the business leaders: effective public speaking]. Kyiv: DP «NVTs «Prіorytety» [in Ukrainian].
11. Walcutt, J. & Schatz, S. (Eds.). (2019). *Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem*. Washington, DC: Government Publishing Office [in English].

Krasnytska O.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Social Sciences
the Humanitarian Institute, National Defense University of Ukraine
Olya271272@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0417-3318

Khmiliar O.

Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Head of the Department of Social Sciences the Humanitarian Institute,
National Defense University of Ukraine
hmiliar@ukr.net
orcid.org/0000-0003-2693-1906

INNOVATIVE TEACHING METHODS IN THE INSTRUCTOR'S SPEAKING ACTIVITIES OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION

One of the main features of modern education is its development based on innovations. Nowadays the great number of scientists are conducting the creative search for the innovative teaching methods that will ensure the effectiveness of the instructor's speaking activity, his/her productive interaction with the audience, singularity and the interest of classes, and will make it possible to achieve thorough learning results in a short period of time.

The innovative teaching methods support the intensification and optimization of the educational process, stimulate the students' activity, encourage them to search creatively, an active cognitive interest forming and promote the development of creative thinking.

The article analyzes the innovative teaching methods used by scientific and pedagogical workers in the educational process and proposes for consideration the methods used by the authors of the article in public speaking during the psychological and pedagogical disciplines teaching in a higher military educational institution. These methods are appealed to make educational sessions more interesting, to arouse the audience curiosity, to immerse the audience in a constructive communicative environment that ensures the development of soft skills, to show the diversity and singularity of the instructor's approaches, to create situations of positive expectation for the students an informative, personally oriented educational environment, a creative atmosphere, learning based on interest, conviction, attitude as higher motives. Most of them make it possible to control and evaluate the knowledge and educational achievements of the students, check the level of understanding and assimilation of the educational content, turn it from boring traditional surveys into the interesting cognitive game.

The methods proposed and described by us (the public speaking, question method, terminological dictation, express survey, preparing an answer plan, press conference, interview, essay based on a book, crossword, quest, practice-oriented testing, self- and mutual control method) not only diversify the educational process, but also develop the instructor him/herself.

Key words: speaking activity, teaching, innovative methods, instructor, student, interaction with the audience, evaluation.